

2026-02-19
S2026/00289**Socialdepartementet**Myndigheten för vård- och
omsorgsanalys
Box 6070
102 31 Stockholm

Uppdrag till Myndigheten för vård- och omsorgsanalys att kartlägga och analysera tillgänglighet och bemötande i hälso- och sjukvården för personer med funktionsnedsättning

Regeringens beslut

Regeringen ger Myndigheten för vård- och omsorgsanalys i uppdrag att kartlägga och analysera tillgänglighet och bemötande i hälso- och sjukvården för personer med funktionsnedsättning. Både barn och vuxna omfattas av uppdraget. Under uppdraget ska dialog föras med patient-, funktionshinders- och brukarorganisationer som företräder målgrupper som berörs av uppdraget och andra relevanta aktörer.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys ska senast den 30 november 2027 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). För uppdraget får myndigheten under 2026 använda 1 500 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2026 uppförda anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård, anslagsposten 38 Kvalitetshöjande insatser i hälso- och sjukvården. Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast 1 december 2026. Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2027 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet. Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut

Bakgrund

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund.

Enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) ska vården ges på lika villkor för hela befolkningen och med respekt för alla människors lika värde och värdighet. Patientlagen (2014:821) syftar till att stärka patientens ställning och innehåller bestämmelser om tillgänglighet, information och delaktighet. Vidare förbjuder diskrimineringslagen (2008:567) diskriminering på grund av funktionsnedsättning, vilket omfattar bristande tillgänglighet som en form av diskriminering. Trots dessa bestämmelser visar olika rapporter att personer med funktionsnedsättning möter hinder i vården, både vad gäller fysisk och digital tillgänglighet samt bemötande från vårdpersonal. För att säkerställa en jämlik vård krävs en samlad bild av nuläget och identifiering av förbättringsområden samt förslag på konkreta åtgärder som kan bidra till att öka tillgängligheten och förbättra bemötandet.

Socialstyrelsen har i sin lägesrapport från 2024 Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning visat att vården fortfarande inte är jämlik för personer med funktionsnedsättning. Det är till exempel ovanligare att diabetespatienter med insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) eller socialtjänstlagen (2025:400), förkortad SoL, får blodfettssänkande läkemedel, jämfört med övrig befolkning. Skillnaden är särskilt stor inom grupp 1 i LSS' personkrets, 30 procent - att jämföra med närmare 60 procent i övrig befolkning. I denna grupp ingår personer med intellektuell funktionsnedsättning eller autism.

Ett annat exempel är bröstcancer. Dödligheten vid bröstcancer är fem gånger högre bland patienter som har insatser enligt LSS, jämfört med bröstcancerpatienter i övriga befolkningen. Bland patienter med insatser enligt SoL är dödligheten ännu högre, sex gånger. Omkring hälften av bröstcancerpatienterna med insatser enligt LSS får sin bröstcancerdiagnos i stadie 1, vilket ligger nära bröstcancerpatienter i den övriga befolkningen. Det är positivt. Samtidigt är det mer än dubbelt så vanligt att bröstcancerpatienter med insatser enligt LSS befinner sig i stadie 3–4 när de får sin diagnos, i jämförelse med övriga bröstcancerpatienter.

Dagens sjukvårdssystem, policyer och lagar exkluderar förvisso inte personer med funktionsnedsättning, men de särskilda anpassningar som många gånger kan behövas görs inte alltid. Det handlar till exempel om digital tillgänglighet och alternativa kommunikationsmetoder. Socialstyrelsen har också konstaterat att medvetenheten och kunskapen om funktionsnedsättningar och de konsekvenser dessa kan medföra behöver öka inom hälso- och sjukvården. Brister i bemötandet mellan patient och personal kan leda till brister i kommunikationen och informationen. Det kan i sin tur leda till patientsäkerhetsrisker.

Mot denna bakgrund ges Myndigheten för vård- och omsorgsanalys i uppdrag att göra fördjupade analyser om varför vården fortfarande inte är jämlik för personer med funktionsnedsättning samt lämna förslag på konkreta förbättringsåtgärder som kan bidra till ökad tillgänglighet och förbättrat bemötande.

Närmare om uppdraget

Myndigheten ska kartlägga och analysera tillgängligheten till hälso- och sjukvården för personer med funktionsnedsättning, inklusive digital och kommunikativ tillgänglighet. Vidare ska myndigheten analysera bemötandet av personer med funktionsnedsättning inom hälso- och sjukvården. Myndigheten ska också identifiera skillnader mellan regioner och vårdnivåer samt hinder för jämlik vård. I uppdraget ingår också att föreslå åtgärder som kan bidra till ökad tillgänglighet och förbättrat bemötande. I uppdraget ska relevanta rekommendationer som Sverige mottagit från kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning beaktas (CRPD/C/SWE/CO/2-3).

I uppdraget ska myndigheten ha ett barnrätts- och jämställdhetsperspektiv. I arbetet ska barns och ungas egna åsikter och erfarenheter tillvaratas.

Regeringen beräknar att 4 miljoner kronor kommer att avsättas för uppdraget för 2027, under förutsättning att riksdagen anvisat medel för det aktuella anslaget.

På regeringens vägnar

Elisabet Lann

Erika Borgny

Kopia till

Statsrådsberedningen, Internrevision
Socialdepartementet
Finansdepartementet/BA, K, OFA/KO, SFÖ
Förvaltningsavdelningen/EKA
Inspektionen för vård och omsorg
Kammarkollegiet
Sveriges Kommuner och Regioner